

rats ytterligare. Författaren Åke Holmberg tycks inte ens finna 1965 års massaker värda att nämnas, utan skriver bara: "1965 slog armén under general Suharto till mot kommunistpartiet, som förbjöds och förintades." Senare i boken beskrivs Suhartos diktatur i positiva ordalag - Indonesien är enligt Holmberg ett exempel på "politisk stabilitet" med "teknisk och ekonomisk utveckling". (Denna "stabilitet" ledde i höstas till gigantiska skogsbränder och klimatkatastrof.) Inte heller i Historiens spegel tas Östtimorrågan upp.

■ Denna version av historien legitimerar Sveriges ekonomiska intressen i Indonesien: de senaste åren har svenskt näringsliv gjort betydande investeringar i landet, dessutom har Sverige länge exporterat vapen till den indonesiska regimen. 1996 fick Indonesien tillstånd att av svenska företag köpa krigsmateriel för 60,6 miljoner kronor. Detta trots att övergreppen på Östtimor ännu pågick - nu går okkupationen in på sitt tjugotredje år.

Peter Myrdal

Indonesisk aktivist ropar slagord mot Suharto vid en demonstration utanför parlamentet i Jakarta. Foto: REUTERS

bitar sig kalla krigets garde kvar och utmanar både folket och marknaden.

1989 TOG DET kalla kriget slut i Europa. De öst-stödda regimerna föll samman. Ekonomi och samhällsliv förändrades. Processerna var drastiska. Det vi nu tio år senare bevitnar i krisens Asien, är hur även gamla väst-stödda auktoritära regimer och ekonomier till sist faller samman och omstruktureras. Frågan är bara om resultatet blir mer demokrati och drägligare levnadsförhållanden.

En sak är klar: folkflertalet vill ha rättvisa, inflytande och kontroll av militär, politiker och affärsmän - dvs det vi förknippar med demokrati.

Även medelklassen och de affärsmän som inte gynnats av politiska förbindelser

vill ha slut på nepotismen och få mer att säga till om - men räds massornas ilska. Till och med framsynta politiska, militära och ekonomiska ledare vill ha mer hållbara styrelseformer - men inte förlora tillgångar och positioner. Det är faktiskt mera oklart vad det upplust demokratiska väst vill. Stabiliteten kommer i första hand. Och hur går det då med demokratin?

Sydkorea inger hopp. En ny och demokratiskt vald president och regering har kunnat förhandla fram en kompromiss mellan storföretag som måste effektivisera och fackföreningar som fått ett socialt säkerhetsnät i gengäld. Marknaden applåderar. I Indonesien, å andra sidan, är läget på gränsen till katastrof. I det största, folkrikaste och politiskt och ekonomiskt viktigaste landet i området

Hjälp till

OLLE TÖRNQUIST ser väst satsa fel ännu en gång i Indonesien

Och medan Suhartos tidigare vänner i Internationella valutafonden (IMF) nu plötsligt vill beröva honom hans maktmonopol men behålla hans stabilitet, så vill Suharto stabilisera valutan och konsolidera sin makt innan han är beredd till några eftergifter. I den nya regeringen har han samlat familjen, militären, byråkratin och storföretagen bakom sig. Varken västvänliga eller mer nationalistiskt muslimska teknokrater finns med.

UNDER TIDEN drabbas 200 miljoner invånare allt hårdare. Priser och arbetslöshetsiffror rakar i höjden. 80 procent av företagen är i praktiken bankrutta. Tidningar läggs ner. Mat och medicin håller på att ta slut. I östra Indonesien och på Östtimor dör redan de mest utsatta av svält. Risken för social oro i etniska och religiösa former är överhängande. Dissidenter arresteras och kidnappas.

Inför hotet av Suharto som en ny Saddam Hussein håller väst på att ge upp. I Indonesien står för många intressen på spel. I påskveckan går IMF sannolikt regimen till mötes och skjuter sina viktigaste krav på framtiden - medan Världsbanken, biståndsorganen och regeringar mobili-

serar katastrofhjälp och hoppas att militären kan hålla massorna i schack.

■ På medellång sikt blir då det ironiska resultatet av marknadens och IMF:s försök till förändring att regimen stärks, inte försvagas; att även de mest moderata reformisterna rensas ut, inte inkluderas; att vi får mer nationalistiska regleringar, inte mer ekonomiska friheter; att det blir mer repression, inte mer mänskliga rättigheter; att det blir mer umbäranden för folk, inte förbättringar.

Så kan förvisso de ekonomiska hjulen börja rulla igen och de influerna journalisterna lämna baren på Jakarta Mandarin. Men det blir ingen lösning på den politiska instabiliteten, ingen rejäl avmonopolisering, inga riktigt trovärdiga institutioner och ingen möjlighet för folk att organisera sig och driva fram förändringar.

Hur kan det gå så gale? Det finns tre grundläggande orsaker.

FÖR DET FÖRSTA saknas det breda politiska organisationer. Utan politik blir det ingen demokrati, trots att hela världsmarknaden bojkottar landet, att världs-

en katastrof

pressen skriver kritiska artiklar, att regeringar som den amerikanska hotar och vädjar, att den inhemska medelklassen och dess gryende civilsamhälle protesterar.

För det andra är demokratisering i Indonesien en osedvanligt svår uppgift. Det finns inget av den löntagarorganisering som i Sydkorea berett vägen för en korporativistisk och närmast skandinavisk krisuppgörelse mellan arbete och kapital. Men mer än så, Indonesien saknar dessutom ett näringsliv som är tillräckligt oberoende för att inte hotas av kompromisser och formellt demokratiska lösningar bland politiker och militärer, som i Latinamerika och Filippinerna. Ändå betyder inte de statliga resurserna så mycket att eliten måste mobilisera massorna bakom sig i inbördes kamp om köttgrytorna, som på flera håll i Afrika. Den indonesiska oligarkin har använt staten till att bygga egna privata monopolföretag och behöver nu "bara" privilegier och militärt beskydd.

FÖR DET TREDJE har alla dessa demokratins problem djupa historiska rötter, som väst under minst fyra decennier mer eller mindre oavsiktligt förstärkt. Det började med Sukarnos auktoritära nationalism i slutet av 50-talet. Men minns då att den till stor del var resultatet av holländarnas ovilja att ge upp sina koloniala intressen, av CIA:s stöd till separatister och

av Västs vilja att hindra vänstern från att vinna liberala demokratiska val. Det fortsatte med massakern 1965-66 då militären tog över.

Detta var till stor del resultatet av att väst funnit medelklassen för svag och satsat på militären istället. Tanken var att armén skulle hålla massorna i schack medan medelklassen styrde. Resultatet blev det omvända: generalerna styrde och experterna fick tjäna dem. Sedan följde en kraftfull ekonomisk växt. Statligt skapade privata storkapitalister försågs med militärt beskydd.

Det eländet var till stor del resultatet av massivt politiskt och ekonomiskt stöd från väst. Lån, till exempel, beviljades på politiska grunder, inte sunda ekonomiska beräkningar.

■ ■ Varken IMF, Världsbanken eller diverse företag hade något avgörande negativt att säga om Indonesien till timmarna innan krisen var ett faktum. Tvärtom tillhörde Indonesien Världsbankens tio-i-topp-lista över uppåtgående ekonomier.

AV DESSA ORSAKER är alltså risken betydande att väst fortsätter i gamla fotspår. "Vi får återgå till en konstruktiv dialog. Vad har vi för alternativ?" är det ständigt återkommande argumentet.

Det är riktigt. Något färdigt alternativ

står inte till buds.

Men det är för enkelt att skylla på de svaga dissidenterna. En stor del av orsaken till bristen på alternativ är ju att väst aldrig förmått bryta den onda cirkeln utan gång på gång backat upp odjuret i Indonesien istället för att hjälpa till med att väcka dess sovande skönhet.

Dock, om nu väst ändå skulle vilja främja demokratin så saknas det inte handlingsalternativ.

Grundbulten är att inte försvara demokraternas egna ansträngningar genom att ge efter på kraven om mänskliga rättigheter och avmonopoliseringar samt enbart diskutera (oavsett hur kritiskt) med regimerna och dess förtrogna. För varje sådant samtal bör det också – offentligen – tas kontakt med demokratirörelsen. Så kan både regeringar och företagare agera. Redan det moraliska stöd och den publicitet som detta skulle innebära vore mycket värdefullt. Dessutom är det en god investering för framtiden, som inte är Suhartos.

Möjligheterna att aktivt stödja demokratirörelsen är också många – allt från att backa upp avskedade journalister som kan bygga fungerande folkliga nätverk till att kanalisera nödhjälp via kristna och muslimska kommunaliteter och diverse frivilligorganisationer. Därmed stödjer man samtidigt de många kristna och muslimer som tillsammans söker stävja religi-

ösa konflikter – liksom de många demokrater som söker hjälpa folk att organisera sig. Allt från våra diplomater, biståndsorgan och folkrörelser till religiösa organisationer, media och näringsliv kan göra sitt.

I dag behövs inga omfattande och radikala program. Det räcker utmärkt om den tveksamme bara ville följa Världsbankens och OECD:s egna handlingsprogram för "good governance", FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna eller varje seriös affärsmans ideologi om att främja fri konkurrens och långsiktiga produktiva investeringar; och sponsring är möjligt även i Indonesien. Potentialen är stor om det bara skapas andningshål och utrymme för demokratiskt arbete.

DET BRÅDSKAR. Jag ska inte citera demokratirörelsen, det räcker med Världsbanken. Dess bedömning är nu att inget land efter andra världskriget drabbats av ett så hårt ekonomiskt bakslag. Vid sidan av omkring 340 miljarder kronor i krediter, och därtill omförhandlade lån behövs det, säger man, bara under ett år, ren katastrofhjälp till ett värde av minst 24 miljarder kronor. Och alla inser, att om man nu i april som planerat drar undan subventionerna på mat och drivmedel är det en inbjudan till upplopp.

Men det pågår ytterligare en kapplöpning – om hur hjälpen ska fördelas.

Allt ifrån delar av armén, byråkratin och diverse företag till religiösa och frivilliga organisationer söker slå vakt om sina anhängare och vinna nya. Det enda positiva är att det i detta race är fullt möjligt att identifiera och bistå dem som vill förändring och demokrati.

Olle Törnquist

Tf professor i politik och utveckling vid Oslo universitet